

UNIVERZALNI PERIODIČKI PREGLED

Republika Hrvatska

Nacionalno izvješće podneseno u skladu s točkom 5. Dodatka Rezoluciji
Vijeća za ljudska prava 16/21

Siječanj 2015.

Republika Hrvatska

I Metodologija

1. U prosincu 2013. Republika Hrvatska podnijela je Među-izvješće o provedbi preporuka iz prvog UPR ciklusa čije informacije zajedno s ovim Izvješćem (drugi UPR ciklus) prikazuju njeno sustavno djelovanje za učinkovitu provedbu UPR preporuka. Izvješće je u koordinaciji Ministarstva vanjskih i europskih poslova (MVEP) sačinjeno u suradnji s nadležnim tijelima državne uprave (TDU): Ministarstvom pravosuđa – MP; Ministarstvom unutarnjih poslova – MUP; Ministarstvom socijalne politike i mladih – MSPM; Ministarstvom znanosti, obrazovanja i sporta – MZOS; Uredom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske – ULJPPNM; Uredom za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske - URS; Državnim uredom za obnovu i stambeno zbrinjavanje – DUOSZ; Državnim odvjetništvom Republike Hrvatske – DORH te je usvojeno od Vlade. Provedene su konzultacije s civilnim društvom - na dan 13. siječnja 2015. te je usvojen dio njihovih preporuka kao i konzultacije sa saborskim zastupnicima¹.

II Normativni i institucionalni okvir te promicanje i zaštita ljudskih prava od 2010. – primjeri dobre prakse

2. Nastavno na detaljno izloženu provedbu preporuka (DIO III) ovaj dio Izvješća koristi se za prikaz nekolicine **primjere dobre prakse** (paragrafi: 3-8) kojima se ona podržava. Ključni zakonodavni napredak i izazovi i prepreke u praksi u promicanju i zaštiti ljudskih prava bit će središnji dio uvodnog govora hrvatskog izaslanstva.

3. Pred održavanje parlamentarnih (2011) i lokalnih izbora (2013), URS je provodio **aktivnosti za povećanje zastupljenosti žena** (kampanje, spotovi, projektne potpore civilnom društvu, konferencije) te je usustavio praćenje rodne statistike dostupne javnosti. Nakon parlamentarnih izbora 2011, udio žena među zastupnicima Hrvatskog sabora je 25%. Nakon lokalnih izbora 2013, udio vijećnica je: u županijskim skupštinama 20,7%; u gradskim vijećima 23,1%; u općinskim vijećima 15,7%. Rodni paritet (55%) postignut je na izborima za zastupnike/ce Europskog parlamenta održanim 2013. i 2014. Na izborima za predsjednika/cu Republike Hrvatske u siječnju 2015. izabrana je žena.

4. Na inicijativu URS, Vlada je donijela „**Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja**“ kako bi osigurala, suosjećajnu, rodnu i osjetljivu pomoć nadležnih institucija. Izmjenom kaznenog zakonodavstva Protokol je revidiran 2014. te tiskan i distribuiran široj javnosti. URS je također preveo, tiskao i distribuirao Konvenciju VE o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

5. U postupku tehničke **podrške transformaciji i deinstitucionalizaciji**, u studenom 2012. započeo je projekt „Podrška sustavu socijalne skrbi u procesu deinstitucionalizacije socijalnih usluga“ (IPA IV-Razvoj ljudskih potencijala), čime se povećalo uključivanje korisnika prava i usluga u sustav socijalne skrbi te osigurala podrška stručnjacima u provedbi inkluzivnih usluga i unaprijedio proces transformacije ustanova.

6. **Ukinut je institut potpunog lišenja poslovne sposobnosti.** Do sada je punoljetna osoba mogla biti djelomice ili potpuno lišena poslovne sposobnosti ako zbog duševnih

¹ Ukazuje se na interes Saborskog odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina koji s pozornošću prati i razmatra izvješća prema ugovornim tijelima UN-a kao i alternativna izvješća civilnog društva, a koji je posebice iskazan u odnosu na praćenja UPR-a – u fazi pripreme izvješća i u fazi provedbe preporuka.

smetnji nije bila sposobna brinuti se o osobnim potrebama, pravima i interesima ili je ugrožavala prava i interese drugih. Novim Obiteljskim zakonom, redefiniran je koncept skrbništva glede opsega lišenja poslovne sposobnosti. Propisana je obveza djelomičnoga lišenja poslovne sposobnosti na način da se osoba lišava poslovne sposobnosti samo u dijelu u kojem je to potrebno za zaštitu njenih prava.

7. U okviru nacionalnog preventivnog projekta „Živim život bez nasilja“ policija u suradnji s obrazovnim institucijama, službama socijalne skrbi i NVO u svim županijama educira djecu o nenasilju, rodnoj ravnopravnosti i nediskriminaciji. U okviru projekta „Podrška žrtvama kaznenih djela i prekršaja“ provode se međusektorske radionice. Također, MSPM je u cilju senzibilizacije (djece i mladih) na pojavu govora mržnje osnovalo Nacionalni odbor za provedbu Kampanje VE „No Hate Speech Movement“ koji je izradio Akcijski plan za provedbu nacionalne kampanje „Ne govoru mržnje na Internetu“

8. Na području **migracije i azila** (suradnja: MUP, UNHCR i Hrvatski pravni centar) provodi se projekt „Jačanje hrvatskog civilnog društva u području migracija i azila u kontekstu pristupa RH u EU“, s modulom „Praćenje postupanja policije u području nezakonitih migracija“. U 2014. provedeno je 13 redovnih promatranja u pet policijskih uprava i u Prihvatnom centru za strance te pet promatranja u postupku povratka u Policijskoj upravi zagrebačkoj i Prihvatnom centru za strance te tri edukacije za policijske službenike. Tijekom 2008/09 proveden je projekt PHARE 2005, PPF „Potpora MUP-u u pripremi projektne dokumentacije za izgradnju tranzitnih prihvatnih centara za strance“ sa studijom izvedivosti za izgradnju objekta za smještaj maloljetnika u Prihvatnom centru za strance u Ježevu. Izgradnja se financira iz IPA 2011. i započela je u svibnju 2014. s rokom od 15 mjeseci za dovršetak.

III Provedba preporuka prvog UPR ciklusa

RATIFIKACIJA MEĐUNARODNIH INSTRUMENATA (97.1-2;98.1.-5)

9. Hrvatska je ratificirala Hašku konvenciju o zaštiti djece i suradnji glede međudržavnog usvojenja (travanj 2014). Od 2011. stranka je Konvencije o smanjenju slučajeva osoba bez državljanstva, iz 1961. Planira se pokretanje ratifikacije Međunarodne konvencije za zaštitu svih osoba od prisilnih nestanaka. Hrvatska je aktivno podržavala izradu Fakultativnog protokola uz ICESCR, te ispituje suglasnosti domaćeg zakonodavstva i prakse u svrhu mogućeg pristupanja. Međutim, Hrvatska je jedna od malobrojnih država koja prema Europskoj socijalnoj povelji VE dopušta podnošenje kolektivnih pritužbi.

10. Hrvatska se kandidira za članstvu u Vijeću za ljudska prava (2017/19) te je rano uputila „*standing invitation*“, što potvrđuje aktivnu suradnja s Vijećem i njegovim mehanizmima.

11. Preporuke za ratifikaciju Međunarodne konvencije za zaštitu prava svih radnika migranta i članova obitelji Hrvatska nije prihvatila, razmatrajući širi europski kontekst ali i činjenicu ostvarivanja primjerene zaštite migranata na nacionalnoj razini.

PROCES PRAĆENJA ISHODA UPR-a (96.7- 8;98.22;97.8;97.16)

12. Vlada uključuje civilno društvo u UPR aktivnosti i nastavlja prethodne konzultacije (sastanci; prihvaćanje sugestija; uvažavanje alternativnih izvješća). Sudjelovanjem na *side-eventu* „Human Rights House Foundation“ (17. ožujka 2011. - dan usvajanja završnog UPR dokumenta) potvrđena je puna opredijeljenost Vlade za suradnju.

13. Uz “Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava, 2013/16“ u kojem se preklapaju preporuke UPR-a i nadležnosti resornih tijela u provedbi nije nužno donošenje programa za praćenje UPR. Preporuke se prevode i objavljuje na web stranicama².

14. Sukladno točki 113. (Prvo UPR izvješće) Hrvatska nastavlja s provedbom ključnih strateških dokumenata te intenzivira napore za: suzbijanje zločina iz mržnje, osiguranje besplatne pravne pomoći i unaprjeđenje obrazovanja o ljudskim pravima.

INSTITUCIONALNI I PRAVNI OKVIR

(96.1;97.3-7;97.9-10;97;14)

15. Hrvatska kontinuirano unaprjeđuje institucionalni i pravni okvir. Zapaženi su pomaci u senzibiliziranju javnosti za manjine i ranjive skupine, stambeno zbrinjavanje povratnika, sankcioniranje zločina iz mržnje i zaštitu tražitelja azila i stranaca. Vlada je opredijeljena za učinkovitu provedbu „Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava 2013/16“ - (mjera na 30 područja - ranjive skupine, reforma pravosuđa, ratni zločini), a ULJPPNM izrađuje godišnje izvješće. Program sadrži mjere za izobrazbu državnih službenika, sudaca, državnih odvjetnika, novinara o primjeni nacionalnih i međunarodnih odredbi za zaštitu ljudskih prava i anti-diskriminaciju.

16. Uz institucije pravobranitelja, sustav zaštite ljudskih prava podupiru: ULJPPNM te URS (koji zbog recesije ne bilježi povećanje zaposlenih ni financiranja³); Povjerenstvo za ljudska prava; županijske koordinacije za ljudska prava; koordinatori za ravnopravnost spolova u TDU; županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova. Izmjenama Ustava (2010) i zakonskog okvira (2012) stvorene su formalne pretpostavke za jačanje pravobraniteljskih institucija te za zaštitu građana u slučaju kršenja prava od strane TDU, lokalne i regionalne samouprave, pravnih osoba s javnim ovlastima te sudova (poštivanje načela razumnog roka).

17. Zakonom o pučkom pravobranitelju: proširuje se nadležnost na ovlasti spram pravnih i fizičkih osoba, jača koordinacija s posebnim pravobraniteljima, jačaju ovlasti spram sudova, omogućuje davanje preporuka TDU za unaprjeđenje zaštite ljudskih prava (o provedbi ULJPPNM izrađuje izvješće), te se pripaja Centar za ljudska prava. Ured funkcionira kao središnje tijelo za suzbijanje diskriminacije i od 2011. kao nacionalni preventivni mehanizam za sprečavanje mučenja (NPM). Nova pučka pravobraniteljica izabrana je 2013.

18. Nacionalni odbor za odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo od 2010. sustavno osigurava provedbu ovog obrazovanja na svim razinama te afirmira programe za obrazovanje manjina i resocijalizaciju mladih. Od 2014/15 školske godine, građanski odgoj se provodi međupredmetno i interdisciplinarno u svim predmetima osnovne i

² Primjerice: MVEP je objavio UPR preporuke, a URS, preporuke CEDAW; MUP je postavio *banner* prema Europskom sudu za ljudska prava te osigurao pristup drugim izvješćima na području ljudskih prava.

³URS i dalje ima šest zaposlenih te mu je financiranje umanjeno za 12% u odnosu na 2011.

srednje škole te eksperimentalno - zaseban predmet u 8. razredima, sukladno prijavi na javni poziv MZOS-a.

19. Redovito se održavaju izobrazbe sudaca/državnih odvjetnika o europskom i domaćem pravnom okviru za suzbijanje diskriminacije, s ciljem izgradnje sustava za statističko praćenje i dokumentiranje slučajeva diskriminacije te pomoć žrtvama⁴.

20. U Policijskoj školi zastupljeno je područje ljudskih prava (uključujući i humanitarno pravo i pravo EU) samostalno ili u okviru drugih predmeta⁵.

21. „Nacionalna politika za ravnopravnost spolova 2011/15“ uključuje provedbu rodno osjetljivog obrazovanja - na svim obrazovnim razinama uz trajnu edukaciju nastavnika⁶ i državnih dužnosnika i službenika (u sklopu Državne škole za javnu upravu). Također se promiče uporaba rodno osjetljivog jezika u javnom i službenom komuniciranju.

22. Glede edukacije medija, ističemo istraživanje Hrvatske radio-televizije o stavovima djelatnika o promicanju ravnopravnosti spolova u programskim sadržajima, te djelovanje URS koji je preveo, tiskao i diseminirao dvije publikacije za edukaciju novinara i urednika: „Suzbijanje rodnih stereotipa i jačanja rodno osviještenog novinarstva“ od VE i „Uključivanje ravnopravnosti spolova u djelatnost novinarstva“, od Međunarodne federacija novinara. U okviru projekta „Moj glas protiv nasilja“, koji URS provodi s civilnim društvom održavaju se radionice na temu seksualnog nasilja te su tiskane i distribuirane medijima „Smjernice za medijsko izvještavanje o nasilju u obitelji“.

23. Suradnja Vlade i civilnog društva kontinuirano se unaprjeđuje te se respektira tripartitno djelovanje: Ureda za udruge Vlade RH (koordinira i prati provedbu natječaja dodjele sredstava civilnom društvu), Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva i Savjeta za razvoj civilnog društva. Usvojena je „Nacionalna strategija za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva 2012/16“.

DISKRIMINACIJA

⁴ Tijekom 2011/14, Pravosudna akademije (PA) organizirala je obuku za pravosudne dužnosnike -2011. za 30; 2012. za 100 i 2013/14 za 278 polaznika) o primjeni i usklađenosti zakonodavstva s Europskom konvencijom o ljudskim pravima (ECHR). Državna škola za pravosudne dužnosnike je 2013/14 održala dvije radionice (51 polaznik) o kaznenopravnim i građanskopravnim aspektima ECHR. Kroz program VE u tijeku je *on-line* tečaj za pravosudne dužnosnike o ECHR i Sudu. U Firenci (2013) je na tri radionice u projektu „Europska pravosudna suradnja kroz praksu nacionalnih sudova u zaštiti temeljnih prava“ sudjelovalo 14 pravosudnih dužnosnika iz RH. U 2014. odobrena su dva projekta na PA - edukacija pravosudnih dužnosnika o Povelji EU-a o temeljnim pravima i o pravima djeteta.

⁵ Također, poučava se o ustavu, prekršajnom pravu (azil; obiteljsko nasilje) i kaznenom pravu (zločin iz mržnje, zločin protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva - terorizam, ropstvo, trgovanje ljudima), te provodi edukacija/trening o „policijskim ovlastima“ (posebnosti primjene prema djeci i strancima; etika i kodeks postupanja) i specijalistički tečajevi (trgovanje ljudima, zločin iz mržnje), a na Visokoj policijskoj školi kolegiji: Ljudska prava i policijske ovlasti, policijska etika (oba po 45 sati).

⁶ U listopadu 2014. na skupu ravnatelja osnovnih škola Grada Zagreba distribuirana je publikacija „Preporuka CM/Rec(2007)13 Odbora ministara VE o rodno osviještenoj politici u obrazovanju i Memorandum s objašnjenjima“, koju je URS tiskao 2010. te redovito diseminira.

24. Vlada nastavlja s provedbom anti-diskriminacijskih mjera temeljem: Ustava i Zakona o suzbijanju diskriminacije (2009) usklađenog s direktivama EU (jednak tretman pri zapošljavanju; ravnopravnost bez obzira na etnicitet), „Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava, 2013/16” i „Akcijskog plana za uklanjanje prepreka u ostvarivanju pojedinih prava u području integracije, 2013/15“. Uvođenjem institucije 'umješača' na strani žrtve kao i kolektivnim tužbama za diskriminaciju jača se zaštita građana. Zakon štiti i svjedoke diskriminacije i definira široki krug osoba koje su je dužne prijaviti i u 2012. usklađen je s pravnom stečevinom EU (iznimke od zabrane diskriminacije). Nastavlja se provedba Zakona o ravnopravnosti spolova (2008) koji propisuje opću zabranu diskriminacije na temelju spola, bračnog ili obiteljskog statusa i spolne orijentacije (područje zapošljavanja, rada i obrazovanja). Anti-diskriminacijske odredbe integrirane su u brojne zakone⁷ te se bilježi napredak u zaštiti od diskriminacije i prevenciji.

25. ULJPPNM financira projekte civilnog društva te koordinira aktivnosti „Nacionalnog plana za suzbijanje diskriminacije“ - strateškog dokumenta za unaprjeđenje anti-diskriminacijskog sustava (područje: obitelji, socijalne skrbi, obrazovanja, rada, zdravstva, zaštite manjina i stranaca) i za izradu novog dokumenta do 2018. (osnovana radna skupina).

26. Za suzbijanje zločina iz mržnje uspostavljen je učinkovit mehanizam koji plijeni pozornost u regiji i šire. ULJPPNM kao središnje tijelo za prikupljanje podataka o zločinima iz mržnje koordinira Radnu skupinu za praćenje zločina iz mržnje (2010) koja analizira provedbu anti-diskriminacijskog zakonodavstva i koordinira prikupljanje podataka i međuresornu suradnju i na čiji je prijedlog 2011. usvojen „Protokol o postupanju u slučaju zločina iz mržnje“ te osnaženo djelovanje za otkrivanje i progon ovog zločina. Razvijen je obrazac za statističko praćenje prekršajnih i kaznenih djela za MUP, DORH i MP, a MP je propisalo jedinstvenu pod-oznaku za prekršajne sudove za počinjena djela iz mržnje.

27. Vlada je formirala Nacionalni odbor za borbu protiv nasilja u sportu s ciljem prevencije i suzbijanja rasizma i ksenofobije na sportskim manifestacijama koji je izradio „Akcijski plan za provedbu programa mjera edukacije u borbi protiv nasilja u sportu, na sportskim natjecanjima i izvan“ koji provode MZOS i Agencija za odgoj i obrazovanje.

28. Nastavlja se s edukacijom pravosudnih dužnosnika. Tijekom 2012, u okviru IPA projekta “Uspostava cjelovitog sustava za zaštitu od diskriminacije“ (provodi: ULJPPNM i pučki pravobranitelj), suci i državni odvjetnici su educirani o europskom i hrvatskom zakonodavstvu o diskriminaciji te zasebno i povjerenici za etiku u sudovima⁸.

⁷ Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina (UZPNM), Zakon o radu, Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, Kazneni zakon (učinkovito sprječavanje svih oblika diskriminacije u postupcima), Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći, te Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava 2013/16.

⁸ Posredstvom PA, u Akademiji za europsko pravo (Trier) je u trogodišnjem razdoblju obrazovano 9 pravosudnih dužnosnika o EU direktivama o diskriminaciji. U 2011. je na seminaru PA „Zajedno protiv diskriminacije LGBTIQ osoba“, sudjelovalo 30 pravosudnih dužnosnika. U 2014. PA je održala šest radionica o zakonima na području suzbijanja diskriminacije i ravnopravnosti spolova – 72 sudionika.

29. Glede uloge medija u promicanju snošljivosti djeluje se kontinuirano⁹, kroz: pravni okvir (Zakon o Hrvatskoj radio-televiziji obvezuje na toleranciju, razumijevanje i poštivanje različitosti, privatnosti te dostojanstva, ugleda i časti ljudi kao i na politički i religiozni pluralizam); i anti-diskriminacijske kampanje (TV-spotovi, Internet *banneri*). Glede širenja svijesti o anti-diskriminacijskom zakonodavstvu na području rada i zapošljavanja, Vlada podržava projekte iz Programa zajednice za zapošljavanje i socijalnu solidarnost – PROGRESS u kojima sudjeluje Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ)¹⁰.

30. Hrvatska nije prihvatila preporuku 98.18. - jednaki pristup državljanstvu, jer je privilegirana naturalizacija pojedinih skupina stranaca kod stjecanja državljanstva imanentna pravu suverene države, pri čemu Hrvatska ne odstupa od općih načela međunarodnog državljanškog prava i nije izuzetak. Međutim, svi stranci uz ispunjenje zakonskih uvjeta, pod jednakim uvjetima mogu steći hrvatsko državljanstvo naturalizacijom, redovitim putem, a određene kategorije stranaca i pod povoljnijim uvjetima.

MUČENJE I MJESTA ZATOČENJA (97.28-29;97.36)

31. Sukladno međunarodnim obvezama, Hrvatska je u Kazneni zakon implementirala odredbe međunarodnih instrumenata na području prevencije i kažnjavanja djela mučenja. Temeljem zakona pri Uredu pučkog pravobranitelja osnovan je NPM te su u pripremi zakonske izmjene za njegovo osnaživanje.

32. Povodom prijava mučenja i okrutnih postupanja i provođenja progona, policija po kaznenom zakonodavstvu i Zakonu o suzbijanju diskriminacije (izvidi) poduzima mjere za otkrivanje počinitelja dok DORH (i prema CAT Konvenciji) osigurava cjelovitu obradu prijava o saznanjima za kršenje ljudskih prava kao i učinkovito procesuiranje počinitelja.

⁹ Podsjeća se na IPA projekt "Uspostava cjelovitog sustava za zaštitu od diskriminacije" s 5 regionalnih okruglih stolova uz sudjelovanje medija koji su elektroničkim i tiskanim izvješćima pridonijeli podizanju svijesti o pojavi, prevenciji i mehanizmima diskriminacije.

¹⁰ Projekt "Poticanje ravnopravnosti na hrvatskom tržištu rada", iz 2010. (HZZ u suradnji s ULJPPNM i istraživačkim institucijama) rezultirao je "Zbirkom dobre prakse za borbu protiv diskriminacije i promicanje raznolikosti na tržištu rada" te istoimenim "Smjernicama" za uključivanje anti-diskriminacije u politike na tržištu rada. Provedeno je istraživanje među nezaposlenim i poslodavcima o diskriminaciji prema šest osnova (spol, dob, invaliditet, etnicitet, vjeroispovijest i seksualna orijentacija).

Projekt "Poticanje raznolikosti na hrvatskom tržištu rada" (u partnerstvu ULJPPNM s civilnim društvom i Institutom za razvoj tržišta rada) iz 2011. je bio namijenjen osnaživanju kapaciteta dionika na tržištu rada (poslodavci, HZZ, sindikati, koordinacija za ljudska prava i povjerenstava za ravnopravnost spolova), upravljanju raznolikošću i podizanju svijesti o diskriminaciji. Uspostavljena je posebna nagrada za najbolju praksu u djelovanju poslodavaca pri zapošljavanju ranjivih skupina.

U 2012. organizirani su regionalni okrugli stolovi (5) u okviru Projekta "Jednaki u različitosti"(ULJPPNM, HZZ i Ured pučkog pravobranitelja), s tri komponente: Jačanje dionika tržišta rada za provedbu anti-diskriminacijskih načela; Savjetovanje poslodavaca o anti-diskriminaciji; Anti-diskriminacijska kampanja na nacionalnoj razini. Stvorena je i mreža regionalnih anti-diskriminacijskih kontakt točaka u cilju informiranja i savjetovanja te povezivanja s pučkim pravobraniteljem Poslodavcima se pruža potpora za razvoj anti-diskriminacijskih alata za upravljanje ljudskim potencijalima i individualna obuka o prepoznavanju diskriminacije. Objavljena je brošura o primjerima anti-diskriminacijske prakse.

33. Kontinuirano se poduzimaju mjere za smanjenje prenapučenosti u zatvorima¹¹ – izgradnjom, kapaciteti su povećani s 3771 na 3900 mjesta (3.42%) uz poštivanje Zakona o izvršavanju kazne zatvora (spavaonica po zatvoreniku 4m² i 10 m³). Na dan 30. listopada 2014. bilo je 3891 zatvorenika (99,77%).¹² Uprava za zatvorski sustav (MP) uvrštena je u „IPA TAIB 2012/13 projekt“¹³.

34. U okviru kaznenog sustava planira se zapošljavanje 50 djelatnika te se stvaraju preduvjeti za osnivanje posebne zdravstvene ustanove s različitim servisima (obiteljska medicina, skrb, ljekarništvo, bolničko liječenje). Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju su osobe lišene slobode s prebivalištem u RH stekle status osiguranika. Od 2007. se u svim se županijama (uključujući zatvore) provodi projekt resocijalizacije ovisnika.

PRAVOSUĐE (97.47-50;97.15)

35. Neovisnost i samostalnost sudstva jamči se Ustavom i Zakonom o sudovima što osigurava Državno sudbeno vijeće (DSV). Zabranjen je svaki oblik utjecaja na tijek i ishod sudskog postupka i na suca. Odluka suda može biti izmijenjena samo od nadležnog suda. Pravomoćne sudske odluke dužni su poštivati svi. Rad sudova je javan (izuzetak isključenje javnosti). Novim Zakonom o sudovima, institut Ustavom zajamčenog prava stranaka za pravovremeno suđenje postupovno je razrađen temeljem zahtjeva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku i zahtjeva za isplatu primjerene naknade zbog povrede navedenog prava.

36. Uz demokratska jamstva neovisnosti, kontinuirano se donose mjere za osnaživanje sudačke profesije¹⁴. S ciljem provedbe reforme ulaska u pravosudnu dužnost od listopada 2014. djeluje radna skupina koja razmatra izmjene Zakona o Pravosudnoj akademiji, Zakona o sudovima, Zakona o Državnom sudbenom vijeću i Zakona o državnom odvjetništvu¹⁵.

Radi postizanja što veće učinkovitosti u radu sudova i uspostave sustava praćenja rada predsjednik suda ima brojne obveze. Obvezatan je predsjedniku neposredno višeg suda i MP

¹¹ Vidi: DIO II – paragraf 8.

¹² U sastavu Kaznionice u Glini, izgrađen je novi objekt za 420 zatvorenika (7 prostorija prilagođeno je osobama s invaliditetom) te je adaptirana kuhinja, a u tijeku je i adaptacija starog objekta. Potpuno je obnovljen stari smještajni objekt „Internat“ za smještaj u poluotvorenim uvjetima i objekt za prijem posjeta zatvorenicima. Intenziviraju se pripreme za dogradnju Zatvora u Zagrebu (ugovor o zajmu s CEB-om i izrada projektne dokumentacije). U Zatvoru u Bjelovaru je u 2012. započela rekonstrukcija za uređenje smještaja, kuhinje i arhive te je ishoda građevinska dozvole čime će se proširiti smještajni kapaciteti

¹³ „Podrška zatvorskom sustavu RH“ (4,69 milijuna eura) za unapređenje infrastrukture i za obrazovanje djelatnika Uprave i informatizaciju Uprave i za pomoć u rehabilitaciji maloljetnika Odgojnog zavoda Turopolje.

¹⁴ Uvjet imenovanja sudaca na prvostupajskim sudovima je završetak Državne škole za pravosudne dužnosnike (stjecanje znanja za odgovoran i nezavisan rad), a temelj daljnjeg napredovanja (imenovanje na više sudove) je transparentna ocjena nadležnog sudskog vijeća o radu suca. Standardi iz Ustavnih izmjena (2010) učvršćeni su izmjenama Zakona o sudovima, Zakona o DSV-u (jačanje transparentnost pri izboru sudaca uz detaljno obrazloženje - bodovanje iz strukturiranog razgovora), Zakona o DORH-u, te će se očuvati u budućoj reorganizaciji mreže prvostupajskih pravosudnih tijela (2015).

¹⁵ Predstavnici: MP, Vrhovni sud RH, DORH, DSV, Državnoodvjetničko vijeće, PA, Udruga hrvatskih sudaca, Udruga hrvatskih sudskih savjetnika i vježbenika, Hrvatska odvjetnička komora, općinski i županijski sudovi.

dostavljati godišnji raspored poslova suda i mjesečno sastavljati izvješća o rezultatima te podnositi godišnje izvješće o poslovima sudske uprave i učinkovitosti suda u rješavanju predmeta (uključujući i ispitivanje osnovanosti zahtjeva stranaka za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku) neposredno višem sudu, DSV-u i MP.

S ciljem poboljšanja kvalitete, kapaciteta i učinkovitosti pravosudnog sustava novi Zakon o sudovima (2013) uvodi mogućnost delegacije nadležnosti, a zbog ravnomjernije radne opterećenosti i promjena u stvarnoj nadležnosti sudova tu inicijativu daje i ministru pravosuđa. Uvodi se i godišnje izvješće predsjednika Vrhovnog suda RH, Hrvatskom saboru o radu sudbene vlasti (može upozoriti na njeno djelovanje, organizacijske probleme, zakonske nedostatke i predložiti unapređenja za rad sudova). „Akcijskim planom za provedbu smjernica Strategije razvoja pravosuđa 2013/14“, intenziviraju se mjere za smanjenje broja neriješenih predmeta i kraćenje trajanja postupka. Za stare predmete propisano je rješavanje prema redoslijedu zaprimanja, dok je kao novina (veći sudovi) omogućeno uvođenje ravnatelja sudske uprave, „*manager*“, radi rasterećenja predsjednika suda od dijela poslova sudske uprave i jačanja skrbi nad pravovremenim i učinkovitim radom suda.

37. Nakon funkcionalnog spajanja (izmjene zakona o sjedištima/područjima pravosudnih tijela u 2011), nastavlja se s racionalizacijom sudova i državnih odvjetništava (fizičko pripajanje - rok do 2019). U 2013. bilo je 10 pripajanja. Nastavlja se s kompjutorizacijom – uspostava integriranog sustava za upravljanje sudskim spisima (e-spis) u svim županijskim, trgovačkim i kod 65 općinskih sudova. Obnavlja se računalna oprema zemljišnoknjižnih odjela te provodi umrežavanje u zajednički informacijski sustav. MP od 2013. intenzivno radi na reorganizaciji pravosudnog sustava utemeljenoj na četiri postavke: teritorijalni preustroj mreže općinskih i prekršajnih sudova i općinskih državnih odvjetništava; organizacijski preustroj (poboljšanje učinkovitosti pratećih službi); reforma žalbenog postupka (elektronička nasumična dodjela predmeta županijskim sudovima); dovršetak informatizacije.

38. Novi Zakon o područjima i sjedištima sudova te Zakon o područjima i sjedištima državnih odvjetništava izglasani su u Hrvatskom saboru 24. listopada 2014.

39. Novim Zakonom o kaznenom postupku, ubrzani su postupci u korupcijskim predmetima te je uspostavljen učinkovit sustav otkrivanja, progona i kažnjavanja počinitelja korupcijskih dijela. Specijalizirani sudski odjeli, državna odvjetništva i policijska tijela za suzbijanje korupcije djeluju u sinergiji kroz „uskočku vertikalnu“. U predmetima organiziranog kriminala i korupcije (uključujući dužnosničku razinu) u 2012. povećan je broj optužnica i presuda. Uspostavljen je *track record* za rezultate istrage, progona i presuda i provodi se zapljena i zamrzavanje privremeno i trajno oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom te su ojačani kapaciteti Sektora za suzbijanje korupcije MP.

40. Novim zakonima nastavlja se jačanje antikorupcijskog okvira: Zakon o sprječavanju sukoba interesa uvodi provjeru imovinskih kartica dužnosnika, snaži prevenciju i profesionalizira i depolitizira Povjerenstvo za odlučivanje o sukobu interesa (2013); Zakon o pravu na pristup informacijama uvodi novi institut – povjerenika za informiranje te osigurava zaštitu pred upravnim sudovima; Zakon o javnoj nabavi. U izradi je „Strategija suzbijanja korupcije s Akcijskim planom“ s ciljem sprječavanja korupcije u pojedinim sektorima.

41. Zakon o financiranju političkih aktivnosti i izborne promidžbe uspostavlja jedinstveni pravni okvir za izborne kampanje i nadzor nad financiranjem političkih stranaka. Određen je

najviši iznos donacija; političke stranke i nezavisni kandidati imaju poseban račun za financiranje izborne promidžbe. Državno izborno povjerenstvo nadzire financiranje izborne promidžbe dok Državni ured za reviziju provodi godišnju reviziju poslovanja stranaka. Snaži se (novčano) sankcioniranje političkih stranaka i odgovornih osoba.

BESPLATNA PRAVNA POMOĆ (97.52-53;98.10-11)

42. Sustav besplatne pravne pomoći kontinuirano se unaprjeđuje i osigurava na načelu jednakosti svih građana što uključuje i pripadnike nacionalnih manjina. Novi Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći (2014) reformira sustav primarne pravne pomoći - pruža se u svakoj pravnoj stvari i bez utvrđivanja imovinskog stanja korisnika. To pridonosi učinkovitijoj pravnoj zaštiti socijalno i ekonomski najpotrebitije grupe građana i uklanja mogućnost (imovinske) diskriminacije. Proširen je: opseg primarne pravne pomoći (na opću pravnu informaciju; na sastavljanje podnesaka za Europski sud za ljudska prava i međunarodne organizacije) i krug korisnika (dijete stranac zatečeno u Hrvatskoj bez pratnje; za strance na stalnom boravku napušta se pretpostavka uzajamnosti). Kriteriji za ostvarivanje sekundarne pravne pomoći dodatno su ublaženi, posebice u odnosu na vrstu postupaka za koje se pravna pomoć može odobriti te u odnosu na imovinske cenzuse.

43. Hrvatska nije prihvatila preporuku 98.11., korištenja besplatne pravne pomoći za sve kojima je potrebna“, zbog nejasnoće preporuke i potrebe zadovoljavanja zakonskih pretpostavki za njeno korištenje. No, to ne prijeći daljine unaprjeđenje zakonodavnog okvira.

SLOBODA MEDIJA (97.60-63)

44. DORH je temeljem preporuka Odbora za ljudska prava unaprijedio postupanje u slučaju zastrašivanja i napada na novinare te vodi evidenciju od 2010. s pozornošću na progon počinitelja. O slučajevima (broj, državno-odvjetničke radnje, opis događaja, ishod) izvješćuje MP. Izvješće o napadu na novinare i vlasnike medija dostavljeno je Hrvatskom novinarskom društvu, u cilju izrade Bijele knjige (2011. s nadopuna do lipnja 2013.). Odnosi se na 11 pravomoćnih presuda (osuđujuće 7; oslobađajuće 1; odbijajuće 3) te 4 nepravomoćne.

45. U cilju poboljšanja pristupa javnim informacijama, Zakon o pristupanju informacijama (donesen 2013. u suradnji s civilnim društvom) propisuje načela - javnosti i slobodnog pristupa, potpunosti i točnosti informacije te jednakosti u pristupu. Predviđa prekršajne mjere za povrede pri ostvarivanju prava na informaciju: za TDU (novčana kazna do 13.060 eura), a za odgovorne osobe u istima (do 2.610 eura).

PRAVA ŽENA I SUZBIJANJE OBITELJSKOG NASILJA (97. 12; 97.18-19;97.64-65; 97.31-32;97.34; 98.16)

46. Promicanje participacije žena i osiguravanje spolne jednakosti tekovina je Zakona o ravnopravnosti spolova i kontinuirane provedbe dosadašnjih nacionalnih politika za ravnopravnost spolova koje akcijskim planom utvrđuju tematska područja (promicanje: ljudskih prava žena, rodne ravnopravnosti, jednakih mogućnosti na tržištu, rodno osjetljivog obrazovanja), i sada i novog područja – žena u sportu, a čije mjere nadzire i Vladu izvještava URS. Županijske skupštine obvezuju se usvojiti akcijske planove. Pri imenovanju u nadzorne

i upravne odbore, promiče se ravnomjerna zastupljenosti (spolna podzastupljenost ne smije biti ispod 40%). Političkoj participaciji žena daje se posebna pozornost¹⁶.

Smanjivanje nezaposlenosti i uklanjanje diskriminacije žena na tržištu rada i postizanje jednakih mogućnosti cilj je ali i kritično područje „Nacionalne politike za ravnopravnost spolova 2011/15“, koja sadrži mjere za: smanjivanja jaza u plaćama; potporu ženskom poduzetništvu: usklađivanje obiteljskih, privatnih i profesionalnih obveza (ravnopravna podjela kućanskih poslova i roditeljske odgovornosti; korištenje roditeljskog dopusta očeva) kao i za sudjelovanje žena u javnosti. Sukladno dokumentu, nadležna tijela nastavljaju s istraživanjima i analizom te unapređenjem kvalitete statističkih pokazatelja o položaju muškaraca i žena na tržištu rada kao i podizanjem svijesti o stereotipima i preprekama za ekonomsko osnaživanje žena. Potiče se organiziranje predškolskog odgoja i obrazovanja djece pri mjestima zaposlenja roditelja kao i podizanje svijesti o važnosti načela jednakih plaća za jednaki rad. Mjere uključuju i sustavno prikupljanje i praćenje statistike o položaju žena na tržištu (razlika među spolovima).

47. „Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja, 2011/12“ uključuje mjere za zapošljavanje posebnih skupina - samohrane majke, majke s 4 i više djece, majke djece s teškoćama u razvoju, majke maligno oboljele djece, uz osiguranje 100% troškova bruto plaće kroz 12 mjeseci. „Strategijom razvoja ženskog poduzetništva, 2014/20“ provode se mjere smanjivanja nezaposlenosti i diskriminacije žena na tržištu rada. Žene – posebice, niže obrazovane, žrtve nasilja, dugotrajno nezaposlene i pripadnice nacionalnih manjina, izdvajaju se kao ranjiva skupina među nezaposlenim ali i kao potencijal za razvoj poduzetništva. Obilježava se Europski dan jednakih plaća (11% jaz u korist muškaraca), te se analiziraju i distribuiraju statistički pokazatelji kako bi se donijele mjere za smanjenje sadašnjeg jaza.

48. Zakonodavstvo se unaprjeđuje te je usklađeno s EU direktivama koje se odnose na obiteljski dopust i rodnu jednakost na tržištu, izbor zvanja te primanje plaća. Primjerice, izmjenama Zakona o roditeljnim i roditeljskim potporama usklađuje se trajanje roditeljskog dopusta, propisuju uvjeti za korištenje prava od strane samo jednog roditelja, izjednačava trajanje posvojiteljskog i roditeljskog dopusta. Usklađivanju obiteljskih odgovornosti i posla, doprinosi i novi Zakon o dadiljama (regulacija djelatnosti). U cilju donošenja buduće strategije izrađena je analiza za definiranje obiteljske politike.

49. Na području sprječavanja i ublažavanja posljedica nasilja, pravni okvir uključuje: Zakon o zaštiti od nasilja (definicija nasilja; svrha; sankcije), Zakon o strancima (privremeni boravak iz humanitarnih razloga odobrit će se u slučaju ozbiljnih opravdanih razloga humanitarne prirode žrtvi obiteljskog nasilja koja je ostala bez odgovarajuće skrbi) i „Nacionalnu strategiju zaštite od nasilja u obitelji, 2011/16“. Nadalje financiraju se skloništa za žene i djecu žrtve nasilja u obitelji i preko centara za socijalnu skrb žrtvama pruža pomoć. DORH provodi progon počinitelja i vodi posebne evidencije (spol okrivljenika, spol i dob žrtve; vrsta radnje; vrsta presude). Vodi se evidencija i o drugim kaznenim djelima s elementima nasilja nad ženama te posvećuje pažnja ispitivanju žrtve i izbjegavanju sekundarne viktimizacije (posebice kod silovanja). MUP vodi detaljno razrađene statistike o obilježjima, stanju i kretanju obiteljskog nasilja. Više od 4000 policijskih službenika prošlo je

¹⁶ Vidi.: DIO II – paragraf 3

različite vidove edukacija u području nasilja u obitelji i nad ženama. Vlada je 2012. donijela „Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja.“¹⁷

PRAVA DJETETA (97.13;96.5-6;97.33;97.67-68;97.35;98.12)

50. Unatoč krizi, Vlada održava primjerenu razinu skrbi za djecu. U 2013. potpisan je Fakultativni protokol uz CRC o postupku povodom pritužbi, a u rujnu 2014. uspješno je predstavljeno Treće i četvrto periodično izvješće o provedbi CRC.

51. Obitelji s niskim primanjima s djecom prepoznate su socijalno osjetljivim. Novi Zakon o socijalnoj skrbi (2014) pomoć za uzdržavanje zamjenjuje institutom zajamčene minimalne naknade (povećava se prema broju djece, a u prihod kućanstva ne uračunava se doplatak za djecu). Također, socijalna pomoć osigurava se i kroz potpore za obrazovanje¹⁸. U okviru „Strategije razvoja sustava socijalne skrbi, 2011/16“ i reforme obiteljskog zakonodavstva, donesen je 2014. novi Obiteljski zakon usklađen s međunarodnim standardima koji uvodi nove izvaninstitucijske mjere za zaštitu prava djeteta, definira mehanizme provedbe te omogućuje donošenje sudske odluke o djelomičnom ili potpunom ostvarenju roditeljske skrbi za osobu kojoj je dijete povjereno na skrb i odluke koja nadomješta pristanak roditelja na posvojenje djeteta.

52. Obiteljski zakon uređuje pravo djeteta (uključujući i ako je stranac ili apatrid) na izražavanje mišljenja u postupcima u kojima se odlučuje o njegovim pravima i interesima, kao i na posebnog skrbnika za zastupanje u takvim postupcima. S navršenih 14 godina dijete može samostalno sudjelovati u postupcima pred tijelima koja odlučuju o njegovim pravima. U rujnu 2014. usvojena je „Nacionalna strategija za prava djece, 2014/20“ utemeljena na „Strategiji VE o pravima djeteta, 2012/15“¹⁹ i „EU Agendi za prava djece“ koja poštuje „UN Smjernice za alternativnu skrb za djecu“ o čemu govori i jedno njeno područje²⁰.

53. Sukladno „Planu deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi, 2011/16 (2018)“ donesen je „Operativni plan“ koji predviđa značajno smanjenje broja djece u institucijama te jačanje usluga dnevnog boravka i podrške obitelji s ciljem prevencije izdvajanja djeteta iz biološke obitelji. Provedena su dva IPA projekta podrške deinstitucionalizacije - u cilju većeg uključivanja korisnika usluga u sustav socijalne skrbi i pružanja podrške stručnjacima u sustavu te se provode i projekti za unaprjeđenje kapaciteta i kvalitete rada stručnjaka u

¹⁷ Vidi: II Dio – paragraf 4.

¹⁸ Uključuje: sufinanciranje udžbenika; prijevoz srednjoškolaca čije obitelji ostvaruju pravo na pomoć za uzdržavanje; smještaj u učeničkom domu ako obitelj ostvaruju pravo na pomoć za uzdržavanje ili ima prosječni mjesečni prihod ispod cenzusa; studiranje ako su djeca bila korisnici prava na stalni smještaj.

¹⁹ U ožujku 2014, u Dubrovniku, Hrvatska je bila domaćin Konferencije VE „Odrastanje uz prava djece“ s ciljem procjene napretka ove Strategije te identifikacije daljnjih prioriteta.

²⁰ Razrađuju se 4 cilja: (i) dosljedna zaštita prava djece kroz primjenu standarda kvalitete socijalnih usluga uz individualizirani pristup prema potrebama djeteta; (ii) očuvanje djetetovog osjećaja identiteta te kontinuirano održavanje kontakata s obitelji i značajnim osobama sukladno njegovom najboljem interesu; (iii) kvalitetno i koordinirano djelovanje i međuresorna suradnja svih sustava odgovornih za pružanje usluga za dijete u alternativnoj skrbi/biološkoj obitelji u cilju osiguravanja povratka u obitelj ili pronalaženje boljeg rješenja (posvojenje ili dugotrajno udomiteljstvo); (iv) priprema djeteta za izlazak iz skrbi i samostalan život.

domovima za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju te za jačanje udomiteljskih kapaciteta.

54. Glede provedbe obrazovanja se načelima najboljeg interesa djeteta, unaprjeđuje se sustav mreže ustanova i dostupnost obrazovanja. Subvencijom međumjesnog prijevoza za srednjoškolce osigurava se dostupnost obrazovanja za učenike izvan urbanih središta, a sustavom stipendija i subvencija troškova studiranja dostupnost visokog obrazovanja za učenike slabijeg imovinskog statusa. „Nacionalna strategija za prava djece, 2014/20“ sadrži 44 mjere u području obrazovanja.

55. Prepoznaje se potreba individualiziranog pristupa za učenike s teškoćama u razvoju kojih se 18.385 (5,56%) školuje u redovitim ili posebnim ustanovama, što se ostvaruje kroz programsku i profesionalnu potporu, prostornu te pedagoško-didaktičku prilagodbu i dodatne rehabilitacijske programe. Cilj je obrazovanje učiniti dostupnim ovoj skupini učenika i postići njihovu boju uključenost i zastupljenost u obrazovnom sustavu i društvu u cjelini.

56. Ispunjavaju se zakonski prioriteti za pristup zdravstvu i provodi se niz mjera iz: „Nacionalne politika za ravnopravnost spolova, 2011/15“ usmjerene podizanju kvalitete i dostupnosti zdravstvene zaštite za žene i djevojčice (unapređivanje sustava prevencije i ranog otkrivanja zloćudnih bolesti; očuvanje reproduktivnog zdravlja žena; osvještavanje o spolno prenosivim bolestima) te „Nacionalne strategije za prava djece, 2014/20“ (32 mjere). Temeljem odluke ministra znanosti, obrazovanja i sporta u školama se provodi zdravstveni odgoj u 4 modula: zdrav život; prevencija nasilja; prevencija ovisnosti; spolna edukacija.

57. Na području suzbijanja obiteljskog nasilja zakonodavstvo je međunarodno usklađeno²¹. Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji, „Nacionalnom strategijom za prava djece 2014/20“ (područja: seksualno nasilje, trgovanje djecom, tjelesno kažnjavanje, obiteljsko nasilje, nasilje u školama) i „Nacionalnom strategijom za zaštitu od nasilja u obitelji, 2011/16“ ojačana je među-sektorska koordinacije. Doneseni su: „Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima“ s obvezama nadležnih tijela i definicijom „vršnjačkog nasilja“ (obuhvaća i „sukobe“ bez obilježja kaznenog djela), „Protokol o postupanju u slučaju zlostavljanja i zanemarivanja djece“ (studeni 2014) te „Pravilnik o postupanju odgojno-obrazovnih djelatnika za zaštitu prava učenika i prijavu kršenja nadležnim tijelima“²². Također, Zakonom o strancima privremeni boravak iz humanitarnih razloga odobrit će se maloljetnom strancu koji je napušten ili je žrtva organiziranog kriminala ili je iz drugih razloga ostao bez roditeljske zaštite, skrbništva ili pratnje.

58. Maloljetnički zatvor može se izreći starijem maloljetniku (16. do 18. godina) za kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora tri godine ili teža kazna i kad s obzirom na narav i težinu djela i visoki stupanj krivnje ne bi bilo opravdano izreći odgojnu mjeru, već je potrebno kažnjavanje. Uz kaznu maloljetničkog zatvora mogu se izreći sigurnosne mjere sukladno Kaznenom zakonu. Mlađim maloljetnicima (14. do 16. godina) izriču se odgojne

²¹ Podsjeća se na ratifikaciju Konvencije o zaštiti djece protiv seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja i potpisivanje Konvencije o zaštiti i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja.

²² Također, u 2013. je organizirana konferenciju o nasilju u školi sa stručnjacima, nastavnicima i ravnateljima te interaktivan prijenos za javnost (identificirani problemi i rizici za pojavu nasilja i prioriteti s ciljem prevencije).

mjere i sigurnosne mjere. Sud može izreći da je maloljetnik kriv za kazneno djelo i istodobno pridržati izricanje kazne maloljetničkog zatvora. Uz pridržaj, sud može maloljetniku izreći odgojne mjere pojačane brige i nadzora, upućivanja u disciplinski centar i jednu ili više posebnih obveza koje ne mogu trajati dulje od vremena provjeravanja²³.

59. Istražni zatvor prema maloljetniku odredit će se samo kao krajnja mjera, u razmjeru prema težini djela i očekivanoj sankciji, u najkraćem nužnom trajanju i samo ako njegovu svrhu nije moguće postići primjenom mjera opreza, privremenog smještaja ili istražnim zatvorom u domu. Takav maloljetnik se smješta u zatvorenu zavodsku ustanovu (do njihovih osnivanja na snazi je Odluka ministra pravosuđa kojom se u zatvorima i kaznionici osnivaju posebne zatvorske jedinice za maloljetnike u kojima se izvršava istražni zatvor). Maloljetnik se smješta odvojeno od punoljetnih osoba - samo, ako bi odvojeni boravak mogao na njega štetno utjecati, smješta se s punoljetnom osobom uz odobrenje nadležnog suda²⁴.

60. Unaprjeđuje se školovanja romske djece te poštuju specifičnosti za romske djevojčice²⁵ „Nacionalnom strategijom za uključivanje Roma 2013/20“ i Akcijskim planom donesene su mjere za održivost inkluzivne odgojno-obrazovane politike za Rome i osigurana sredstva²⁶. Izazov su visoki *drop-out* i čisti romski razredi te se kontinuirano provode mjere za izvršenje presude ECHR u predmetu *Oršuš*. „Nacionalna strategija za prava djece, 2014/20“ sadrži sedam mjera za unaprjeđenje odgoja i obrazovanja romske djece. Daje se potpora i romskim roditeljima – 2013. u sustav obrazovanja za odrasle bilo je uključeno 495 Roma (446 - program opismenjavanja; 49 – program osposobljavanja za prvo zanimanje).

61. Na suzbijanju diskriminacije provode se brojni projekti²⁷. Policijska uprava međimurska donijela je „Program preventivnih mjera za povećanje sigurnosti i jačanje socijalne uključenosti Roma“. U rujnu 2014. u Nedelišću organizirala je prvi „Sajam

²³ Maloljetnički zatvor izvršava se na posebnom odjelu u Kaznionici u Požegi (zatvoreni/poluotvoreni uvjeti) i u Kaznionici u Valturi (otvoreni uvjeti). Odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod izvršava se u Odgojnom zavodu u Turopolju za maloljetnike i u Odgojnom zavodu u Požegi za maloljetnice (maloljetnici/ce se mogu razvrstati u odgojne skupine: pozitivno poticajnu skupinu u otvorenim uvjetima, odgojnu skupinu u poluotvorenim uvjetima ili odgojnu skupinu pojačane skrbi i nadzora u zatvorenim uvjetima).

²⁴ Odnosi se na zatvore: Bjelovar, Dubrovnik, Gospić, Karlovac, Osijek, Požega, Pula, Rijeka, Sisak, Split, Varaždin, Zadar, Zagreb i Kaznionicu i zatvor u Šibeniku.

²⁵ Na početku pedagoške godine 2012/13 bilježi se broj romske djece kako slijedi: predškolski odgoj 455 (222 djevojčice i 233 dječaka); predškola 356 (170 djevojčica i 186 dječaka); osnovna škola 5173 (2561 učenica i 2612 učenika); prvi razredi 3-godišnjih srednjih škola 480 (194 učenice i 286 učenika), dok je njihov ukupan broj u srednjoškolskom obrazovanju 503 (207 učenica i 296 učenika). Kao indikator, ističe se da je od 2005. učeterostručen broj polaznika u osnovnoj školi s podjednakim omjerom po spolu.

²⁶ Romskim roditeljima sufinancira se predškolski odgoj djeteta u vrtiću kao i produženi boravak, izvan-nastavne aktivnosti, dodatno učenje hrvatskog jezika i pomoć romskih pomagača za školsku djecu. U srednjoj školi svi učenici stipendiraju se s 652 eura godišnje (ponavljači - 392 eura). Za studente je osigurana stipendija – 1304 eura godišnje, ako se izjasne kao pripadnici romske nacionalne manjine

²⁷ Projekt „Imam izbor“ provodi se u školama u Zagrebu i Međimurskoj županiji (MUP u suradnji s civilnim društvom i Hrvatskim Crvenim križem) s ciljem socijalizacije romske djece (podučavanje kulture dijaloga, nenasilja, ljudskih prava i nediskriminacije) i stvaranja pozitivnog odnosa prema policiji kao pomagaču. Također, MSPM je partner Uredu UNICEF-a u provedbi projekta „Različito ih vidimo, jednako volimo“, s ciljem unapređenja udomiteljstva za romsku djecu i poticanja udomiteljstva unutar romske zajednice (provedba 6 mjeseci do veljače 2015. u Međimurskoj, Varaždinskoj i Istarskoj županiji).

sigurnosti i prevencije“ radi upoznavanja s preventivnim aktivnostima policije i poticanja na samozaštitno ponašanje koji su posjetila i romska djeca iz vrtića²⁸.

OSOBE S INVALIDITETOM (96.2;97.11;97.26;98.8)

62. Nastavno na „Operativni plan deinstitutionalizacije“²⁹ koji naglasak stavlja na njenu prevenciju i razvoj usluga i službi podrške u zajednici bilježi se napredak u osiguranju prava na život u zajednici. Do kraja 2016. se očekuje: transformacija domova u pružatelje usluga u zajednici u svim županijama; razvoj službi podrške u zajednici uz regionalnu ravnomjernost; deinstitutionalizacija 1 043 korisnika koji će ostvariti pravo na život u zajednici³⁰.

63. Od 2013, se u suradnji s Institutom Otvoreno društvo provodi projekt „Transformacija i deinstitutionalizacija Centra za rehabilitaciju Stančić i Centra za rehabilitaciju Zagreb“ te je do sada deinstitutionaliziran 164 korisnik³¹. Uključuju se i druge ustanove, primjerice Centar za rehabilitaciju Ozalj iz kojeg je u nekoliko mjeseci u program organiziranog stanovanja uključeno 58 korisnika. Tijekom 2013/14 deinstitutionalizirano je ukupno 378 korisnika³².

64. „Operativnim planom deinstitutionalizacije“ predviđa se iz institucija izmjestiti 20% korisnika s mentalnim oštećenjima u 32 prioritetna doma. Paralelno, šire se usluge organiziranog stanovanja koju pružaju državni domovi za psihički bolesne osobe. U 2013. deinstitutionalizirano je 80 psihički bolesnih osoba (57 je smješteno u organizirano stanovanje uz podršku u zajednici, a ostale u udomiteljske obitelji) - do listopada 2014. su 22 osobe uključene u organizirano stanovanje.

65. Nadzor u svrhu uklanjanja nedostataka u institucijama provodi se redovito³³. Pučki pravobranitelj i pravobraniteljica za osobe s invaliditetom obilaze korisnike i izrađuju izvješća s preporukama nadležnom ministarstvu koji ih uključuje u provedbu. Također, Hrvatska je posve ukinula institut potpunog lišenja poslovne sposobnosti³⁴.

²⁸ Za poseban projekt koji provodi policija „Živim život bez nasilja“, vidi DIO II - paragraf 7.

²⁹ Vidi detaljnije o Planu u poglavlju o pravima djeteta.

³⁰ Vidi: DIO II – paragraf 5. za podršku procesu putem EU.

³¹ Od čega: 71 korisnik Centra za rehabilitaciju Zagreb i 93 korisnika Centra za rehabilitaciju Stančić, pri čemu valja naglasiti kako je 14 korisnika unutar procesa regionalizacije uključeno u program organiziranog stanovanja u sredinama iz koje potječu, tri korisnika su vraćena u biološku obitelj a jedan smješten u obitelj udomitelja.

³² 281 korisnik uključen je u program organiziranog stanovanja domova socijalne skrbi, a 97 korisnika u program organiziranog stanovanja kojeg osigurava civilno društvo.

³³ Zatvorena su dva doma za psihički bolesne odrasle osobe „Breznica Đakovačka“ (124 korisnika) te „Obiteljski dom Dragočajac“ (22 korisnika), kojom se prilikom pri premještanju korisnika poštivalo načelo individualnog pristupa i suradnje s korisnicima u svrhu pronalaženja trajnog oblika skrbi.

³⁴ Vidi: DIO II – paragraf 6.

66. U 2013, osigurana su sredstva za 129 trogodišnjih programa udruga osoba s invaliditetom (4.3 milijuna eura)³⁵. Za osiguranje održivosti usluga u 2013. odobreni su trogodišnji programi za 121 pružatelja usluga asistencije (4.7 milijuna eura)³⁶. U svrhu osiguravanja širenja mreže usluga MSPM je osiguralo sredstva EU fondova (kontinuirani natječaji u 2014), a MZOS održivost usluga asistenta u nastavi i njezino daljnje širenje.

67. Djeca s teškoćama u razvoju nositelji su prava na ravnopravnoj osnovi s ostalom djecom. Ostvarenjem načela „škola za sve“ odgojno-obrazovni sustav prilagođava dostupnost svima. Doneseni su pravilnici za pomoć djeci s teškoćama u razvoju, ali i za unaprjeđenje uvjeta za darovitu djecu, koji uređuju: djelovanje mobilne službe za savjetodavni rad pri posebnim centrima za odgoj i obrazovanje; obveze na lokalnoj razini koje uključuju materijalne i profesionalne potpore te programe rada za ove učenike. „Nacionalna strategija za prava djece 2014/20“ donosi 15 mjera za ovu djecu.

68. Zakon o registru birača (2012) izjednačava osobe lišene poslovne sposobnosti s građanima koji imaju biračko pravo - više od 16 000 osoba steklo je tu mogućnost. Kako bi osobe u ustanovama ostvarile biračko pravo na prvim predstojećim izborima, poduzeto je niz aktivnosti (telefonska i e-mail podrška, suradnja s medijima, letci). Slijedom navedenog, na izborima u 2013. provodile su se zakonske odredbe kojima je propisano postupanje za birače koji zbog tjelesne mane ili nepismenosti, teže bolesti, tjelesnog oštećenja, nemoći i invaliditeta ne mogu samostalno glasovati ili pristupiti na biračko mjesto. Također, izmjene Zakona o izboru članova u Europski parlament iz RH, propisuju glasovanje slijepih uz pomoć druge osobe te obvezu nadležnima za donošenje upute o njihovom glasovanju.

TRGOVANJE LJUDIMA (96.3; 97.37-46;98.9)

69. Iako je nacionalni sustav suzbijanja trgovanja ljudima usuglašen s međunarodnim standardima nadograđuje se strateškim dokumentima kao odgovor na trendove te se kontinuirano jača međuresorna suradnja i suradnja sa susjednim zemljama uz podršku nacionalnog koordinatora za suzbijanje trgovanja ljudima³⁷. Primjereno članstvu EU, Hrvatska se prilagođava međunarodnim trendovima za odgovor na (mogući) porast migracija i trgovanja ljudima, posebice s tranzitnog aspekta te jača mjere za rano prepoznavanja potencijalnih žrtava među ranjivim skupinama.

70. Nastavno na specifičnosti trgovanja ženama (seksualna industrija) i djecom (prosjachenje, prostitucija) jačaju se mjere zaštite te mjere za identifikaciju žrtava i snaži suradnja policije i DORH-a za učinkoviti progon počinitelja. Temeljem godišnjeg izvješća o provedbi „Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja ljudima 2012/15“, Vlada ima uvid u stanje te temelj za daljnje djelovanje. „Nacionalna strategija za prava djece 2014/20“ predviđa 4 mjere za zaštitu od trgovanja djecom.

³⁵ Od toga za: 35 udruga za razdoblje 2010/13; 52 udruge za razdoblje 2011/14; 12 institucionalnih podrški za Saveze udruga osoba s invaliditetom; 30 projekata udruga osoba s invaliditetom.

³⁶ Za: 631 korisnika usluge osobne asistencije; 52 tumača znakovnog jezika; 16 videćih pratitelja za slijepe.

³⁷ Od uspostave sustava za suzbijanje trgovanja ljudima (2002) RH uspješno surađuje s VE, OESS, ICMPD, UNDOC, UN mehanizmima, uključujući i Vijeća za ljudska prava i koristi IPA projekte za prilagodbu sustava.

71. U skladu s „Protokolom o postupanju u slučaju dobrovoljnog povratka žrtava trgovanja ljudima“ moguća je (samo) dobrovoljna repatrijacija (primarna nadležnost MUP-a uz suradnju drugih resora i civilnog društva) te povratak mora zadovoljiti kriterije sigurnosti za žrtvu, uključujući i komunikaciju s institucijama u zemlji povratka. Inače, sukladno Zakonu o strancima privremeni boravak iz humanitarnih razloga odobrit će se strancu ako je kao žrtva trgovanja ljudima prihvatio program pomoći i zaštite.

72. Civilno društvo je partner te sastavnica Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima i njegovog Operativnog tima. Skloništa - jedno za odrasle žrtve, a drugo za djecu, vode organizacije civilnog društva (financiraju se iz državnog proračuna).

73. Glede senzibiliziranja izvještavanja u svrhu zaštite privatnosti žrtava i izbjegavanja sekundarne viktimizacije provodi se edukacija medijskih djelatnika. Provode se i ciljne edukacije sudaca - IPA „Jačanje sustava identifikacije trgovanja ljudima“.

MANJINE

(97.21-24;97.72; 97.74-80;98.6;98.19)

74. Glede zaštite prava i osiguranja ravnopravnosti pripadnika nacionalnih manjina provodi se „Akcijski plan za provedbu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina 2011/13“ (UZPMN) te je osigurano 1.800.000 eura u tom razdoblju. U 2010. dopunama Ustava i UZPNM zajamčena je izrijekom ravnopravnost svim nacionalnim manjinama - ukupno 22. U Izvješću o provedbi Akcijskog plana bilježi se realizacija većine mjera posebice u području obrazovanja, kulturne autonomije, vjerskih prava i predstavničke demokracije

75. U cilju unaprjeđenja zastupljenosti predstavnika nacionalnih manjina, Vlada je „Akcijskim planom za zapošljavanje nacionalnih manjina u TDU (2011/14)“ postavila prag od 5.5% udjela u broju zaposlenih. U 2012. bilo je zaposleno 1.752 (3,378%) manjinskih predstavnika (uključujući stručne službe i urede Vlade) te se nastavlja s naporima za ostvarivanje praga (na snazi je „Odluka o zabrani novog zapošljavanja državnih službenika i namještenika“ što ima utjecaja na manjine). Nedostaci su jasno adresirani u izvješću za 2012. o provedbi Akcijskog plana (prepreke u zapošljavanju i kašnjenje objave rezultata popisa što je ometalo punu provedbu njihovih prava).

76. Nacionalnim manjinama jamči se pravo zastupljenosti u Hrvatskome saboru. Od osam manjinskih zastupnika, srpsku nacionalnu manjinu predstavljaju tri; talijansku, mađarsku i češku i slovačku po jedan; albansku, bošnjačku, crnogorsku, makedonsku i slovensku jedan; te Austrijance, Nijemce, Rusine, Ukrajince, Židove, Rome, Bugare, Ruse, Rumunje, Poljake, Vlahe, Turke jedan zastupnik.

77. Također imaju pravo biranja predstavničkih tijela u jedinicama lokalne samouprave (JLS) kao i pravo predlaganja mjera za unaprjeđenje svog položaja te kandidata za tijela državne uprave i JLS. Na izborima u 2011. za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina izabrano je 276 vijeća i 169 predstavnika³⁸. Od 97 jedinica (85 općina i gradova; 12 županija)

³⁸ Odnosno: 14 vijeća i 24 predstavnika albanske n/m; 22 vijeća i 15 predstavnika bošnjačke n/m; 1 predstavnik bugarske n/m; 7 vijeća i 6 predstavnika crnogorske n/m; 12 vijeća i 10 predstavnika češke n/m; 19 vijeća i 20 predstavnika mađarske n/m; 4 vijeća i 9 predstavnika makedonske n/m; 2 vijeća i 6 predstavnika njemačke n/m; 1 predstavnik poljske n/m; 17 vijeća i 11 predstavnika romske n/m; 2 predstavnika ruske n/m; 4 vijeća i 2

u kojima se osigurava zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u upravnim tijelima JLS, to se pravo ostvaruje u 62 jedinice (u 16 jedinica pripadnici određene nacionalne manjine su većina biračkog tijela³⁹). Vlada je 2013. donijela „Odluku o financiranju rada vijeća i predstavnika nacionalnih manjina na područjima slabije ekonomske razvijenosti JLS“, čime se ujednačava položaja svih vijeća i predstavnika u financijskom smislu bez obzira na područje na kojem djeluju. Odlukom je osigurana 43.800 eura za 84 vijeća i 24 predstavnika.

78. MP vodi statistike o manjinskoj zastupljenosti u pravosudnim tijelima (uključeni službenici i namještenici) koja se osigurava po UZPNM te razrađuje temeljnim organizacijskim propisima u pravosuđu. Zakon o sudovima propisuje da se kod prijama sudskih službenika i namještenika mora voditi računa o zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina; Zakon o Državnom sudbenom vijeću i Zakon o državnom odvjetništvu propisuju da se pri imenovanju sudaca odnosno zamjenika državnih odvjetnika treba voditi računa o zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina prema odredbama UZPNM te im se daje pravo pri prijavi na slobodna mjesta na isto se pozvati. MP je izradilo i u 2012. distribuiralo informativne letke o ostvarivanju prava na uporabu manjinskog jezika pred pravosudnim tijelima kao i promidžbeni plakat o pozivanju na čl. 22. UZPNM pri zapošljavanju u tim tijelima. Izrađena „Analiza manjinske zastupljenosti u pravosudnim tijelima“ (2010)⁴⁰.

79. U provedbi UZPNM u dijelu koji se odnosi na manjinsku participaciju u procesu odlučivanja, ULJPPNM provodi niz aktivnosti - organizira seminare o unaprjeđenju rada vijeća i predstavnika nacionalnih manjina radi poboljšanja dijaloga te učinkovitije suradnje s tijelima JLS. Također, ULJPPNM je poticao manjinsko izjašnjavanje prigodom popisa stanovništva kako bi se konzimirala zajamčena prava po UZPNM te je prije raspisivanja izbora za članove predstavničkih i izvršnih tijela JLS. manjinske pripadnike motivirao da se prvo kandidiraju, a zatim da pristupe izborima te izaberu svoje predstavnike.

80. Napredak u promicanje međuetničke snošljivosti vidljiv je iz godišnjih Vladinih izvješća Hrvatskom saboru o provedbi UZPNM. ULJPPNM i Savjet za nacionalne manjine intenziviraju rad na ovom području⁴¹.

81. Kaznenim zakonom (2013) unaprjeđen je zakonodavni okvir za zločin iz mržnje - svako kazneno djelo može biti počinjeno iz mržnje, za neka djela je počinjenje iz mržnje izrijekom propisano kao kvalifikatorna okolnost, a za druga kaznena djela je propisano da se

predstavnika rusinske n/m; 6 vijeća i 6 predstavnika slovačke n/m; 9 vijeća i 13 predstavnika slovenske n/m; 143 vijeća i 24 predstavnika srpske n/m; 13 vijeća i 10 predstavnika talijanske n/m; 1 vijeće i 8 predstavnika ukrajinske n/m i 1 predstavnik židovske n/m.

³⁹ U 2012. je u upravnim tijelima JLS ukupno bilo zaposleno 12.990 službenika i namještenika (povećanje za 75): 594 ili 4,57% pripadnika jedne od 22 n/m (povećanje za 2); 71 ili 0,55 % nepoznate pripadnosti (povećanje za 10); i 3 ili 0,023% službenika i namještenika islamske pripadnosti (povećanje za 1). Najviše je Srba – 331, te Talijana – 90, potom Bošnjaka – 43, Mađara – 32, Slovenaca – 25, Čeha – 20, Crnogoraca -15, Slovaka – 9, Makedonaca – 8, Nijemaca – 6, Rusina –3, Albanaca –3 Roma i Židova po 2, te po jedan pripadnik austrijske, bugarske, poljske, rumunjske i ruske n/m.

⁴⁰ Slijedom zabilježenog odstupanja zapošljavanja po županijama, organizirani su okrugli stolovi (Osijek, Vukovar, Gospić) s ciljem ohrabivanja manjinskih predstavnika na korištenje prava prednosti pri zapošljavanju u tim tijelima (čl. 22. UZPNM).

⁴¹ U njihovoj je organizaciji povodom desetgodišnjice donošenja UZPNM održano svečano obilježavanje te je u prisutnosti stručnjaka, predstavnika TDU, zastupnika manjina, članova udruga manjina, predstavnika lokalnih i regionalnih vlasti i članova vijeća nacionalnih manjina, predstavljena analiza stanja.

ta okolnost uzima kao otegotna. Zakon sadrži i posebna kaznena djela kao što su: povreda ravnopravnosti (uvedene nove diskriminatorne osnove - bračni status, dob, zdravstveno stanje, invaliditet, genetsko naslijeđe, izražavanje rodnog identiteta, spolno opredjeljenje), povreda prava izražavanja nacionalne pripadnosti te javno poticanje na nasilje i mržnju.

82. „Ugovorom između Vlade i Hrvatske radio-televizije za razdoblje 2013/17“ utvrđuju se programske obveze o emitiranju sadržaja za nacionalne manjine. Također, u Fondu za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija predviđena su sredstva za poticanje proizvodnje i objave audiovizualnih i radijskih programa neprofitnih nakladnika od važnosti za nacionalne manjine. Sukladno primjedbama saborskih zastupnika unaprijedit će se Zakon o elektroničkim medijima u dijelu koji se odnosi na financiranje manjinskog programa.

83. Vlada posvećuje pozornost ostvarivanju prava pripadnika romske nacionalne manjine pod jednakim uvjetima, sukladno zakonima te jamčenom Ustavnom položaju. Nastavno na „Nacionalnu strategiju za uključivanje Roma 2013/20“ i „Akcijski plan Desetljeća za uključivanje Roma 2005/15“ sustavno se provode mjere i programi za suzbijanje diskriminacije i segregacije te za provedbu integracije Roma i njegovanja snošljivosti⁴². Ukazuje se na Zaključak Hrvatskog sabora o potpori ustanovljavanja „Svjetskog dana romskog jezika“ kao i na osnivanje kolegija za romski jezik, književnost i kulturu Roma na Sveučilištu u Zagrebu te obilježavanje „Međunarodnog dana sjećanja na romske žrtve Holokausta“ (Porajmos). Kao prioriteta hrvatskog predsjedanja „Desetljećem za uključivanje Roma, 2005/15“ bile su uključene teme povijesnog iskustva Roma u Europi (promicanje snošljivosti i nediskriminacija; uloga mladih Roma u provedbi snošljivosti).

84. „Nacionalna politika za ravnopravnost spolova, 2011/15“ sadrži zaseban cilj za unaprjeđenje položaja pripadnica nacionalnih manjina, posebice Romkinja za koje su propisane posebne mjere (edukacija djelatnika državnih službi i javnosti o problemima; povećanje broja stipendija za obrazovanje; praćenje statističkih podataka u području odgoja i obrazovanja). URS sudjeluje u održavanju tribina i konferencija o ljudskim pravima manjinskih pripadnica te financijski podupire udruge Romkinja⁴³.

⁴² Primjerice, Policijska uprava međimurska je u skladu sa Strategijom donijela program preventivnih mjera za povećanje sigurnosti i socijalne uključenosti Roma. Također je u tijeku provođenje projekta „Osvješćivanje građana u svrhu učinkovitije provedbe UZPNM, suzbijanje stereotipa i predrasuda prema Romima“, a koji kroz radionice afirmira problem statusnih prava i Roma i apatrida.

U rujnu 2014. u organizaciji „Udruge Roma“ policija se aktivno uključila u projekt „TRAVel – Travel, Variety, Equality and Learning“ koji obuhvaća prevenciju svih oblika nasilja, zakonsku regulativu te informacije o odgovornim institucijama koje pružaju pomoć potencijalnim žrtvama. Ciljana skupina su mlade osobe (uključujući i Romi) iz Hrvatske, Mađarske i Francuske te njihovi voditelji.

Prilikom obilježavanja dana ljudskih prava u 2012. je u Zagrebu u suradnji s VE (kampanje „Dosta“) organiziran okrugli stol o predrasudama prema Romima s ciljem podizanja svijesti i prevladavanje stereotipa. Kampanja promiče informativnu i edukativnu ulogu medija u suzbijanju diskriminacije i podiže svijest novinara o važnosti promicanja anti-diskriminacijskih poruka u medijima. U 2012. pružena je financijska potpora Festivalu filmova o ljudskim pravima (održane su i rasprave: “Romi u Europi” i “Romi na filmu i u vizualnim umjetnostima”).

⁴³ Ured je financirao je izradu internetskog portala za mlade Romkinje s ciljem pružanja informacija u području obrazovanja i zapošljavanja. Također, financijski je poduprt i rad Kluba albanskih žena Hrvatske „Kraljica Teuta“ povodom organiziranja regionalne kulturne manifestacije „Kraljica Teuta“.

85. Sukladno suvremenom pravnom okviru manjinskim pripadnicima jamči se jednako-pravnost u pristupu (u skladu s noveliranim Ustavom i navođenjem svih nacionalnih manjina - 22 u preambuli). Na toj osnovi i Slovenci u Hrvatskoj (10. 500 pripadnika) ostvaraju prava⁴⁴.

86. Dopunama Zakona o strancima (2013), regulacijom stalnog boravaka obuhvaćeni su i stranci koji su rođeni i od rođenja žive u Hrvatskoj, a koji opravdano nisu isti regulirali. Zakonom je obuhvaćena i romska manjina koja ima čvrstu poveznicu s Hrvatskom te je unaprjeđena provedba Zagrebačke deklaracije. „Nacionalna strategija za Rome“ predlaže rješavanje ovog pitanja do 2020. Zakonom se regulira i stalni boravak djece koja žive u Hrvatskoj a čiji su jedan/oba roditelja prilikom njihova rođenja imali odobren stalni boravak.

87. Vlada je uz „Migracijsku politiku“ usvojila „Akcijski plan za uklanjanje prepreka u ostvarivanju pojedinih prava u području integracije, 2013/15“ kojim se prema strancima, azilantima i osobama pod supsidijarnom zaštitom predlažu kontinuirane mjere na području obrazovanja, zdravlja, socijalne politike, kulture, stanovanja, rad, suzbijanja diskriminacije. Intenziviraju se aktivnosti na osvješćivanje javnosti o pravima migranta i tražitelja azila⁴⁵.

IZBJEGLICE I RASELJENE OSOBE (96.4; 97.81-86;98.7:98.17;98.20-21)

88. Hrvatska je ratificirala ključne međunarodne instrumente te je aktivni sudionik regionalnog procesa rješavanja izbjegličkog pitanja (započet Sarajevskom deklaracijom, 2005) koji je iz političkog okvira 2011. prebačen na tehničku razinu. Dogovorile su ga partnerske zemlje u regiji u suradnji s UNHCR, EK, OESS, CEB, SAD radi postizanja trajnog stambenog rješenja za 27.000 obitelji (74.000 osobe). U 2013/17 RH će zbrinuti 3.541 obitelji (8.529 osoba) – trenutno u Srbiji i djelomice u CG i BiH (većina srpske nacionalnosti).

89. Kao preduvjet je ostvarenja politike povratka i oporavka ratom uništenih područja Vlada kontinuirano stvara materijalne i socijalne pretpostavke. I po ispunjenju mjerila Akcijskog plana, osigurane su stambene jedinice za 473 obitelji, a za 619 obitelji (s prethodnim rješenjima) u tijeku je njihovo osiguranje⁴⁶. Glede smještaja u kolektivnim centrima od 90.000 osoba u 500 jedinica organiziranog smještaja preostalo je još 428 osoba (217 obitelji)⁴⁷. Rok za podnošenje zahtjeva za stambeno zbrinjavanje izvan područja posebne

⁴⁴ Posebice kroz predstavnike u Savjetu za nacionalne manjine, te 9 vijeća i 13 predstavnika slovenske nacionalne manjine kao i Savez slovenskih društava. Iz proračuna financiraju se programi 10 kulturnih društava Slovenaca.

⁴⁵ Obilježava se „Svjetski dan izbjeglica“ i organiziraju tribine o životu i običajima ove populacije, izložbe i sportske aktivnosti. U 2013, MUP je održao radionicu za potrebe medijskog izvještavanja o tražiteljima azila, azilantima i migrantima. Hrvatska je u 2013. uspješno predsjedavala „MARRI inicijativom“ koja obuhvaća područje migracija, azila, upravljanja granicama, vizni režim, konzularni aspekt i povratak raseljenih osoba s ciljem unaprjeđenja upravljanja kretanjima ljudi na zapadnom Balkanu.

⁴⁶ Za 212 obitelji utvrđene su adrese za zbrinjavanje, ali smještaj još nije dostupan; za 407 obitelji u tijeku je osiguravanje smještaja, dok je preostalih 5.505 neriješenih zahtjeva bivših nositelja stanarskog prava proslijeđeno nadležnim uredima državne uprave u prvom stupnju.

⁴⁷ Navodi se detaljno: prognaničko-izbjeglička naselja -3; hoteli -2; objekti u funkciji zbrinjavanja starih, bolesnih i nemoćnih -2; ustanove socijalno-zdravstvene skrbi -4 (kapaciteta za 14 osoba). Planom se predviđa zbrinjavanje 217 obitelji, kako slijedi: u trenutnoj realizaciji (40 obitelji izbjeglica s Kosova smještenih u prognaničkom naselju Mala Gorica čeka preseljenje u novo naselje Dumače); program stambenog zbrinjavanja

državne skrbi otvaran je tri puta (zadnji put: od travnja do kolovoza 2013) dok je na područjima posebne državne skrbi i dalje otvoren. Provodi se „Program povratka osoba-povratnika i preseljenja predmeta kućanstva iz Srbije u Hrvatsku“.Troškove do granice podmiruje Srbija, a do mjesta prebivališta Hrvatska⁴⁸.

90. Hrvatska surađuje s UNHCR-om u provedbi Regionalnog stambenog programa (RHP). UNHCR je uključen u radnu skupinu koja se u Hrvatskoj bavi odabirom korisnika (razmatra pojedinačne zahtjeve za stambeno zbrinjavanjem prema UNHCR kriterijima ranjivosti koji daju prednost RHP-u). Uloga UNHCR-a je savjetodavna - pri provjeri korisnika prihvatljivih za stambeno zbrinjavanje i utvrđivanja elemenata održivosti projekata financiranih iz Fonda RHP-a, uključujući pristup pravima i sredstvima za život. Ima značajnu ulogu i pri apliciranju novih projekata - daje suglasnost koja jamči samo-održivost projekta i korisnika koji zadovoljava kriterije ranjivosti kao i u izradi i distribuciji informacija o RHP-a.

91. Za smještaj prognanih i izbjeglih osoba koristila se napuštena privatna imovina koja je vraćena vlasnicima. Vraćeno je 19.280 objekata. Od preostalih 39 slučajeva pokrenuto je 14 postupaka stambenog zbrinjavanja, dok će se ostali rješavati shodno osiguravanju stambenih jedinica. Za rješavanje preostalih slučajeva povrata sredstava koja su uložili privremeni korisnici u privatnu imovinu donesene su izmjene Zakona o područjima posebne državne skrbi koje omogućuju sklapanje nagodbi s vlasnicima. Također, obnovljeno je 149.818 stambenih jedinica i u tijeku je obnova 155 obiteljskih kuća.

92. Povratnicima se zbog otežanih okolnosti pod povoljnim uvjetima regulira stalni boravak, uz uvjete: da su imali prebivalište u Hrvatskoj na dan 8. listopada 1991, da su korisnici programa povratka ili obnove ili stambenog zbrinjavanja i da je utvrđena namjera za trajno nastanjenje. Po odobrenju boravka prioritetno se rješavaju zahtjevi za državljanstvo. Sukladno Zakonu o strancima, privremeni boravak iz humanitarnih razloga odobrit će se strancu koji je do dana podnošenja zahtjeva najmanje 10 godina bio u statusu izbjeglice ili je obuhvaćen programom obnove ili povratka ili stambenog zbrinjavanja.

93. Uspješna integracija povratnika osigurava se slobodnim pristupom tržištu rada strancima na stalnom boravku (bez radne dozvole) te brojnim pravima (stručno usavršavanje, obrazovanje, studentske stipendije, socijalna skrb, mirovinsko i zdravstveno osiguranje, doplatka za djecu, roditeljske potpore, porezne olakšice, sloboda udruživanja i povezivanja te članstva u organizacijama koje zastupaju radnike ili poslodavce).

94. Hrvatski sustav azila uređen je Zakonom o azilu. Opseg zaštite kao i procedure, uključujući i pravo na besplatnu pravnu pomoć i pravni lijek usklađeni su s EU pravnom stečevinom te se državljanima trećih zemalja (apatridi, izbjeglice, stranci pod supsidijarnom zaštitom) osigurava zaštita. U 2015. usvojit će se Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti. Glede unaprjeđenja zajedničkog europskog sustava azila, MUP surađuje s Europskim uredom za potpore i aktivno surađuje s civilnim društvom provodeći projekte⁴⁹.

(41); sustav socijalne skrbi (106); obnova temeljem Zakona o obnovi (2). Za još 9 obitelji utvrdit će se način trajnog rješenja; za 18 kojima je osiguran smještaj pokreće se postupak iseljenja iz organiziranog smještaja.

⁴⁸ U 2012. realizirano je 12 konvoja organiziranog povratka za 23 obitelji (29 osoba) u Hrvatsku iz Srbije. U 2013. realizirano je 15 konvoja za 28 obitelji (28 osoba), a 2014. ukupno 7 konvoja za 14 obitelji (14 osoba).

⁴⁹ Vidi: DIO II – paragraf 8.

95. Poduzimaju se mjere za poboljšanje kvalitete i dodatnih kapaciteta smještaja te su nastavno na kontinuirani porast tražitelja azila od 2011, kapaciteti znatno poboljšani⁵⁰. Donesen je „Protokol o postupanju u osiguravanju smještaja azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom“ radi poboljšanja koordinacije službenika za integraciju iz MUP-a i centara za socijalnu skrb, a 2013. započelo je osiguravanje njihovog smještaja u stanovima.

96. U skladu s „Migracijskom politikom, 2013/15“ imenovano je Stalno povjerenstvo za provedbu integracije stranaca koje je identificiralo probleme te je 2013. donesen „Akcijski plan za uklanjanje prepreka u ostvarivanju pojedinih prava u području integracije stranaca u hrvatsko društvo, 2013/15“. U 2014. je Vlada prihvatila izvješće o njegovoj provedbi.

97. Od 2006. intenzivira se sustavna i specijalizirana podrška za procese regionalne pomirbe i podršku žrtvama za nalaženje pravednih rješenja. Sustav podrške MP funkcionira u okviru Ministarstva - Samostalna služba za podršku žrtvama i svjedocima⁵¹ i na županijskim sudovima⁵². Također je 2010. osnovano Povjerenstvo za praćenje i unaprjeđenje sustava podrške žrtvama i svjedocima zaduženo za standardiziranje postupanja sa žrtvama i svjedocima, a od srpnja 2013. djeluje Nacionalni Pozivni centar za žrtve kaznenih djela i prekršaja u kojem rade volonteri Udruge za podršku žrtvama i svjedocima.

98. Sukladno Zakonu o novčanoj naknadi, žrtve kaznenih djela s elementima nasilja od listopada 2013. ostvaruju pravo na: naknadu troškova liječenja (ako nisu obvezno zdravstveno osigurane), naknadu za izgublenu zaradu, a posredno imaju pravo na naknadu zbog gubitka zakonskog uzdržavanja i za pogrebne troškove.

99. Hrvatska nikome od korisnika nije ukinula pravo na mirovinu, no isplata mirovine u određenom periodu nije bila moguća zbog prekida međudržavnog platnog prometa uzrokovanog ratnim okolnostima koje ona nije izazvala. Hrvatska i Srbija vode razgovore za rješavanja ovog pitanja i pregovaraju o sklapanju bilateralnog međudržavnog ugovora o socijalnom osiguranju kojim bi se riješilo otvoreno pitanje.

RATNI ZLOČINI (97.51; 97.54-58; 98.13-14)

⁵⁰ Kapaciteti Prihvatišta za tražitelje azila – Zagreb prošireni te omogućuju smještaj dodatnih 600 osoba. U lipnju 2014. završena je renovacija Prihvatišta za tražitelje azila - Kutina, koje je namijenjeno smještaju obitelji, maloljetnika bez pratnje te drugih ranjivih skupina tražitelja azila. Također, u Prihvatnom centru za strance u Ježevu u tijeku je rekonstrukcija vezano za unaprjeđenje postojećih kapaciteta

⁵¹ Služba osigurava: psihološku podršku i informacije o pravima žrtvama i svjedocima; posreduje u osiguranju fizičke zaštite svjedocima u predmetima ratnih zločina koji iz inozemstva dolaze svjedočiti u Hrvatsku kao i svjedocima iz Hrvatske koji svjedoče u inozemstvu; obavještava žrtve, oštećenika ili njihove obitelji o otpustu zatvorenika; obavlja tehničke poslove za Odbor za novčanu naknadu žrtvama kaznenih djela prema istoimenom Zakonu; dodjeljuje pravične novčane naknade za neutemeljena uhićena i neopravdano osuđene osobe. Njena zadaća je i institucionalizacija i razvoj sustava podrške unutar pravosuđa i koordinacija rada odjela za podršku žrtvama i svjedocima na sudovima.

⁵² Osnovano je sedam Odjela za podršku žrtvama i svjedocima pri županijskim sudovima (Zagreb, Vukovar, Sisak, Zadar, Osijek, Split i Rijeka).

100. Hrvatska je zatvaranjem poglavlja 23 – „Pravosuđe i temeljna ljudska prava“ i ulaskom u EU iskazala predanost u istrazi i procesuiranju ratnih zločina, iako je proces otežan zbog nedostupnosti počinitelja, dokaza i svjedoka hrvatskom pravosuđu (disperzija na području bivše Jugoslavije). U kontekstu jačanja regionalne suradnje u procesuiranju kaznenih djela ratnih zločina, Hrvatska ima vodeću ulogu u regiji - unaprijeđena je regionalna suradnja DORH-a s Tužilaštvom za ratne zločine Republike Srbije s kojim RH ima sporazum iz 2006. te s Tužiteljstvom BIH (potpisan Protokol o progonu počinitelja ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida u lipnju 2013). Za procesuiranje ratnih zločina određena su 4 specijalizirana (županijska) suda za ratne zločine u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu. U županijskim državnim odvjetništvima djeluju Odsjeci za ratne zločine (specijalizacija odvjetništva). Kazneni zakon (2013) dovodi do rasterećenja županijskih sudova i mogućnosti posvećivanja ratnim zločinima.

101. U predmetima ratnih zločina donesena je Odluka temeljem koje se svjedocima i žrtvama iz RH koji svjedoče na sudovima u RH organizira prijevoz do suda automobilom MP kada sud nije u mogućnosti organizirati prijevoz. Svjedocima iz RH koji su pozvani putem međunarodne pravne pomoći svjedočiti na Viši sud u Beogradu ili svjedocima iz Srbije koji su pozvani svjedočiti u RH na četiri županijska suda koji procesuiraju ratne zločine, ukoliko to zatraže, organizira se prijevoz do suda i policijska zaštita (u suradnji sa službenicima MUP-a).

102. Hrvatska u potpunosti surađuje s Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) te redovito ispunja zahtjeve za suradnja posebice u pogledu pribavljanja/dostave dokumentacije⁵³. U rujnu 2014. DORH je potpisao „Memorandum o suglasnosti između DORH-a i Ureda tužitelja Mehanizma za međunarodne kaznene sudove“ sa svrhom efikasnijeg progona počinitelja teških kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjenih na području bivše Jugoslavije od 1991, uzimajući u obzir da progon vode MKSJ, Mehanizam za međunarodne kaznene sudove i domaći sudovi.

103. Međunarodna suradnja u regiji (pomoć u predmetima) odvija se svakodnevno temeljem sporazuma tužiteljskih ureda. Tužiteljskim uredima predani su podaci i dokazi o počiniteljima koji prebivaju u njihovim državama i imaju njihovo državljanstvo⁵⁴. DORH raspolaže posebnim sredstvima za rad na predmetima ratnih zločina.

104. Državna odvjetništva u predmetima ratnih zločina postupaju nepristrano te procesuiraju i pripadnike hrvatske vojske i policije. Intenzivira se otkrivanje i procesuiranje u skladu s „Akcijskim planom iz 2011. o provedbi Strategije o istraživanju i procesuiranju ratnih zločina počinjenih u razdoblju od 1991. do 1995“. U 2013. su određeni novi nacionalni te revidirani regionalni prioriteti, radi povećanja učinkovitosti. Određivanjem specijaliziranih sudova i državnih odvjetništava za ratne zločine, kao i identičnim ustrojem u policijskim upravama, povećava se učinkovitost u radu u predmetima protiv poznatih počinitelja kao i u predmetima u kojima počinitelji još nisu otkriveni.

⁵³ Vidljivo u posljednjem izvješća Glavnog tužitelja Bramertza, Vijeću sigurnosti UN-a te iz posljednjeg godišnjeg izvještaja koji je u listopadu 2014. predsjednik suda Meron predstavio Generalnoj skupštini UN-a.

⁵⁴ Vidi: web stranica DORH-a

105. Predmet Gotovina i drugi je 16. studenog 2012. pravomoćno okončan oslobađajućom presudom. DORH je od MKSJ zatražio dokumentaciju MKSJ i Ureda tužiteljstva MKSJ kako bi nacionalno pravosuđe nastavilo s utvrđivanjem počinitelja ratnih zločina počinjenih tijekom i nakon „Oluje“.